

Ostrobothnia Australis

1924–2014

SONJA ÖSTERHOLM-GRANQVIST
GUN DAHLVIK

Ostrobothnia Australis (OA) grundades år 1924 med syftet att befrämja naturvetenskaplig forskning och att väcka intresse för natur och naturvård. »Ostrobothnia Australis» är det latinska namnet för södra Österbotten. Verksamhetsområdet omfattar svenska Österbotten från Karleby till Kristinestad. På förslag av Svensk-Österbottiska Samfundet (SÖS) beslöt OA år 1927 att i fortsättningen verka som naturvetenskaplig underavdelning till samfundet. På förslag av SÖS registrerades OA som självständig förening år 1984 eftersom OA vuxit till en stor förening med omfattande verksamhet och ekonomiskt ansvar.

OAs verksamhet dominerades under de första decennierna av entomologi och botanik men har under senare år till allt större del varit inriktad på ornitologi. OAs verksamhet och medlemmar har också haft stort inflytande fram till vår tid. Dagens fågelräkning följer det mönster som C.G. Taxell började med på Valsörarna redan år 1931. Han räknade antalet häckande par, när man på andra områden angav fågelbeståndet i termer av »rikligt» eller »sparsamt förekommande». Häckfågelbeståndet på Valsörarna följs ännu idag upp vartannat år enligt samma mönster. Dagens fågelrallytävlingar i Finland har också sitt ursprung i den tävling, som fyra OA-medlemmar startade på 1950-talet. De tävlade sinsemellan den sista söndagen i maj, då de i sina hemtrakter Karleby, Jakobstad, Vasa och Kristinestad försökte överträffa varandra och få syn på så många fågelarter som möjligt under ett dygn. OA började våren 1930 bygga upp ett nät för fenologirapportering (om vårens framfart) till Finska Vetenskaps-Societeten. Jacob Tegengren var en av de duktigaste fenologerna.

OA har allt sedan 1924 hållit månadsmöten med vetenskapliga föredrag en gång i månaden under vinterhalvåret, ordnat exkursioner och resor samt insamlat naturobservationer. OA har också ett omfattande bibliotek, varav Bror Petterssons boksamling i ungefär 12 000 band med naturvetenskaplig och kulturhistorisk litteratur från hela världen är deponerad på vetenskapsbiblioteket Tritonia. Handbiblioteket med naturvetenskaplig litteratur och

JOHN AHLÄNG

JOHN AHLÄNG

GUN DAHLVIK

GUN DAHLVIK

TUIJA WÄREN

GUN DAHLVIK

Medsols från övre vänstra hörnet: OAs naturvetenskapliga museum 1967–2000 på Hovrättsesplanaden 9 ovanför Kyrkoapoteket i Sundénska huset, exteriör och interiör. Gökägg i sädesärlebo, ur OAs samlingar i Terranova. Ur OAs herbariesamlingar: *Saxifraga stellaris*, stjärnbräcka, är en av de äldsta växterna i VOA, insamlad 1830. Valsörarnas biologiska station, interiör från stationsbyggnaden. Österbottens museum och Terranova, exteriör.

tidskrifter finns i anslutning till OAs samlingsrum på Österbottens museum.

På Valsörarnas biologiska station bedrivs häckfågelräkning vartannat år, sträckfågelräkning, ringmärkning samt övrig vetenskaplig verksamhet, såsom spindelkartering och det nya projektet, KvarkenBats, som undersöker migrerande fladdermöss i Kvarkenområdet.

Grunden till OAs samlingar lades och förkovrades av medlemmarna redan från starten. Insamlandet tog fart 1933 i samband med att utrymmesfrågan löstes och man fick Bodén-Stenbäckssamling. Den första lokalen fanns på Rådhusgatan 17, där Rewell Center nu finns, och föreningen och museet verkade där i ca 30 år. Efter det fanns samlingarna i tillfälliga utställningsutrymmen i Stadshuset tills man flyttade in i Sundénska husets andra våning på Hovrättsplanaden 9, dvs. Kyrkoapoteket, vilket var föreningens och museets adress i över 30 år, från 1967 till 2000.

På grund av utrymmesbrist tillsatte OA i slutet av 1980-talet en arbetsgrupp, som skulle utveckla tanken på ett nytt museum. Avsikten var att grunda ett nytt naturvetenskapligt museum med tilltalande moderna basutställningar där naturen i regionen presenteras, ett akvarium med Kvarkens egna fiskarter och tillräckliga utrymmen för stora vandringsutställningar. Många alternativ undersöktes men de måste överges av ekonomiska skäl. I detta skede kom också Forststyrelsen med i bilden. De höll på att bilda ett nätverk av naturcentrum runt om i Finland och inget var ännu placerat i västra Finland. Det föll sig därför naturligt att man skulle samarbeta kring ett nytt museum/naturcentrum i stället för att bygga varsitt. Vasa stad fick genom egendomsbyte med staten landshövdingshuset i sin ägo och nu kunde merparten av källarutrymmena, där Österbottens museums personal haft sina arbetsrum, tömmas och personalen flyttade in i landshövdingshuset. Planeringen av den nya naturvetenskapliga utställningen påbörjades 1998 och den 1 augusti 1999 stängdes Ostrobothnia Australis' museum. Olika arbetsgrupper bildades med experter från Österbottens museum, Ostrobothnia Australis, Forststyrelsen, Vasa stad, Miljöcentralen och Kvarkenrådet samt flera entreprenörer som t.ex. Muova. Slutresultat blev Terranova–Kvarkens naturcentrum, som öppnades 17 maj år 2002. År 2003 övergick Ostrobothnia Australis' samlingar officiellt i Österbottens museums ägo men namnet på OAs samlingar kvarstår. Sedan början an 2000-talet har föreningen också haft sin hemvist i egna utrymmen på Österbottens museum.

Året runt med Ostrobothnia Australis 2013

GUN DAHLVIK

Året 2013 var OAs 89:e verksamhetsår. Styrelsen bestod av ordförande Karl Hamberg, viceordförande Ditte Smeds-Weijola, sekreterare Gun Dahlvik, styrelsemedlemmarna Anette Bäck, Victoria Hallbäck, Anja Sjöholm och Tuija Warén samt suppleanterna Anders Edman och Sonja Österholm-Granqvist. Ralf Wistbacka har varit ornitologisk sekreterare och Niclas Fritzén chef för Valsörarnas biologiska station.

OA hade 194 medlemmar år 2013. Till dem sändes två medlemsbrev med aktuell information under året. OA har också en egen informationskanal, Oaves, genom vilken föreningsinfo och naturobservationer når medlemmarna per epost. OA har en egen hemsida på adressen www.oa.fi och numera finns OA också på Facebook och kan sökas på »Ostrobothnia Australis». Ostrobothnia Australis var medlem i Nordenskiöldsamfundet, Societas pro Fauna et Flora Fennica, BirdLife Finland och i Sveriges Ornitologiska Förening.

Till Ostrobothnia Australis herbariesamlingar VOA hör ca 46 000 växtark. Av dem är 43 769 växtark katalogiserade. Uppgifter om de katalogiserade växtarken ingår i Helsingfors universitets databas Kastikka. Det hittills äldsta växtarket i samlingarna Det hittills äldsta växtarket i samlingarna visar en stjärnbräcka, *Saxifraga stellaris*, från år 1830 (se foto på annat ställe). Där finns också en knoppbräcka, *Saxifraga cernua*, insamlad av L.L. Laestadius. Ett urval herbarieark från VOA kommer att presenteras digitalt i Österbottens museums naturvetenskapliga basutställning Terranova. Både växt- och insektsamlingarna, som fortfarande bär OAs namn, har utökats under året.

GUN DAHLVIK